

Kvittering på innsendt hørings svar på Høring - NOU 2018:18 Trygge rammer for fosterhjem

Høringens saksnummer: 19/681

Høring: Høring - NOU 2018:18 Trygge rammer for fosterhjem

Levert: 20.05.2019 12:54

Gruppering av høringsinstanser: Forsknings- og undervisningsinstitusjoner

Avsender: Folkehelseinstituttet

Kontaktperson: Heidi Aase

Kontakt e-post: Heidi.Aase@fhi.no

Høringsuttalelse fra Folkehelseinstituttet – NOU 2018:18 Trygge rammer for fosterhjem

Folkehelseinstituttet viser til departementets høring om ovennevnte, med høringsfrist 20. mai 2019.

Generelle merknader til utredningen

Hensikten med utredningen har vært å redegjøre for hvordan økonomiske og faglige rammebetingelser og andre tjenester i kommunen på best mulig måte kan bidra til en helhetlig støtte til barnet og fosterfamilien.

Folkehelseinstituttet (FHI) vurderer at arbeidsgruppen har levert en grundig gjennomgang av dagens praksis og lovverk. Utvalget har både hentet inn egne data og erfaringer fra ulike brukerorganisasjoner. Diskusjonen frem mot de ulike tiltakene som foreslås er solid, og FHI stiller seg derfor bak hovedlinjene i høringsforslaget.

FHI har ikke i detalj behandlet de økonomiske og juridiske forslagene om tiltak, da dette bedre ivaretas av andre høringsinstanser. Vi stiller oss imidlertid bak behovet for klarere og mer forutsigbare økonomiske og juridiske rammevilkår for fosterfamiliene.

Barnets behov for stabilitet og utfordringene ved utilsiktede flyttinger

Det kommer tydelig frem av utredningen at fosterfamiliene gjør en svært viktig jobb for samfunnet ved å ta vare på noen av våre aller mest sårbare barn. Utredningen viser imidlertid at oppfølgingen av fosterfamiliene fra kommunene og barnevernstjenesten er svært mangelfull.

For mange vil fosterhjem innebære en langtidsløsning hvor både barn og fosterforeldre ønsker en livslang relasjon. Mange fosterbarn opplever imidlertid flere utilsiktede flyttinger mellom fosterhjem. Det er ikke tvil om at

dette må være svært belastende både for biologiske foreldre, fosterfamiliene og deres biologiske barn, men aller mest for fosterbarna. Om det er slik som utvalget viser til, at mange av disse flyttingene kunne vært unngått med bedre oppfølging ovenfor familiene, er dette noe man raskest mulig bør gjøre noe med.

Det er et gjennomgående tema i utredningen at en av løsningene for bedre oppfølging av fosterfamiliene er mer kunnskapsbasert, individuelt tilpasset veiledning til familiene enn det gis i dag. Det finnes mye internasjonal forskning om hva som kjennetegner fosterfamilier og -barna der fosterhjemsrelasjonen ender med brudd. Det er også mye internasjonal forskning på hva som kan gjøres for å unngå slike brudd. Utredningen har ikke omtalt noe av denne forskningen. Kunnskapsgrunnlaget i utredningen er hovedsakelig norske studier. FHI anbefaler sterkt å gjennomføre en kunnskapsoppsummering av norsk og internasjonal forskning om veiledningstiltak i fosterhjem. En slik kunnskapsoppsummering kan gi grunnlag for mer konkrete forslag til tiltak.

Ett annet tema som ikke berøres i nok grad etter vårt synspunkt er klarere retningslinjer for hvem som skal plasseres i fosterhjem. Det påpekes at det er viktig å kartlegge barnas grad av problemer og funksjonsnivå før barna plasseres i fosterhjem, men det beskrives ikke hvordan denne kartleggingen skal gjennomføres. Forekomsten av psykiske lidelser bør utredes av psykolog eller psykiatrifaglig personell. En kartlegging av barnas problemer og en tilpasning til tiltak bør også inkludere vurderinger av om barna har så store og sammensatte vansker at oppgaven kan bli for stor for en enkelt familie å hankses med barna. Med nedleggingen av institusjonsplasser i Norge er det et økende antall barn og ungdommer med store sammensatte problemer som plasseres i fosterhjem. Internasjonal forskning viser at det særlig er i disse familiene man opplever flere brudd. Det er derfor en viktig problemstilling i hvilken grad man skal finne alternative løsninger til fosterhjem for de mest krevende barna. Skifte av fosterhjem kan være en meget skadelig re-traumatisering for allerede sterkt traumatiserte barn.

Rekruttering og vurdering av potensielle fosterforeldre

Rapporten viser til at fosterforeldre blir valgt ut fra forutsetningene om at de skal ha særlig evne, tid og overskudd til å gi barnet et trygt og godt hjem uten at det utdypes mer hva dette innebærer. Flere forskere nasjonalt og internasjonalt har påpekt at kriteriene for hvilke egenskaper foreldre som ønsker å være fosterforeldre bør ha, i liten grad er empirisk fundert. Man nevner flere steder i utredningen at det er ønskelig at man velger ut fosterforeldre med egenskaper som er tilpasset fosterbarnas individuelle behov. Dette forutsetter at man undersøker det empiriske grunnlaget for hvilke foreldrekriterier som har vist seg å predikere en god utvikling hos fosterbarn, slik det nå gjøres innenfor adopsjonsfeltet i Norge i dag. Denne

kunnskapen er en forutsetning for å legge til rette for et best mulig oppvekstmiljø tilpasset barnets individuelle behov.

Behov for ekstern kompetanse inn i barnevernstjenesten

Et av tiltakene som anbefales er en grundig kartlegging av barnets utfordringer og ressurser. Det spesifiseres imidlertid ikke hva som skal kartlegges eller hvem som skal gjennomføre denne kartleggingen. Flere studier viser at en stor andel av barna i barnevernstjenesten har alvorlige psykiske lidelser som ikke alltid er lett å oppdage. Det blir derfor viktig at man gjennomfører en systematisk kartlegging av hvilke eventuelle psykiatriske diagnoser barnet kan ha, i et nært samarbeid med psykolog eller psykiatrikyndige personer.

Utredningen behandler så vidt den store forskjellen i makt som i dag eksisterer mellom barnevernstjenesten og fosterforeldrene.

Barneverntjenesten kan på kort varsel ta barnet ut av familien om de vurderer at dette er til barnets beste. Allikevel er det i de aller fleste kommuner personer fra barneverntjenesten som veileder foreldrene og som skal gi støtte og rådgiving når det oppstår problemer rundt barnet. Når det i tillegg ofte er konflikter mellom fosterforeldre og barneverntjenesten pga størrelsen på de økonomiske hjelpetiltakene, slik det kommer frem i utredningen, forsterker dette behovet for at andre instanser tar mer direkte del i veiledningen av familiene enn det som er tilfelle i dag. Det er barneverntjenesten og andre private tjenesteytere som står for veiledningen. Utredningen viser at kun 20% av familiene mottar veiledning fra andre instanser enn barnevernstjeneste og innleide private aktører, som BUP, PP-tjenesten, familievernkontoret etc.

Vi støtter derfor bekymringen rundt denne ordningen og mener at det enda tydeligere burde anbefales at fosterfamiliene får fast tilbud om hjelp og veiledning fra andre instanser enn barneverntjenesten, og da primært fra fagpersoner med direkte erfaring fra å jobbe med barn og unge og deres familier.

Et annet tiltak som kunne vurderes er en enklere tilgang til spesialisthelsetjenesten. Studier av adoptivfamilier viser at en av de største utfordringene når barna har problemer, er å få adekvat hjelp. I tillegg er det å skulle orientere seg i de ulike generelle hjelpetiltakene for familier med barn med psykiske og fysiske vansker en stor utfordring. Det at rundt 60% av barnevernsbarna har psykiske lidelser, viser at de fleste familiene trenger mer enn veiledning. De trenger god tilgang til behandling av barna fra spesialisttjenesten.

Behov for statistikk og forskning

Rapporten viser flere ganger til manglende statistikk og kunnskap om antall barn som opplever flere utilsiktede flyttinger, og det anbefales å sette av midler til mer forskning på fosterhjem. Det anbefales også mer forskning på i

hvilken grad de ulike tiltakene har effekt, og for hvem. Vi slutter opp om anbefalingen om at forskningsmidlene kanaliseres via Forskningsrådet for å sikre et høy kvalitet på forskningsprosjektene og et mest mulig kompetent forskningsmiljø med relevante internasjonale samarbeidspartnere.

Utvalgets gjennomgang viser at fosterhjemmenes rammebetingelser varierer betydelig, og at de ikke alltid er fastsatt utfra fosterforeldrenes og barnas behov for hjelp og støtte. Det er manglende samsvar mellom bruk av økonomiske virkemidler og barnas behov, noe som sees på som én av hovedutfordringene i fosterhjemsomsorgen. Det er behov for mer kunnskap om hvordan de ulike tiltakene virker, samt hvilke tiltak som skal settes inn avhengig av hvilke utfordringer barna og fosterforeldrene har. Man nevner PRIDE-opplæringsmodulen som et eksempel på et tiltak som er evaluert og som er funnet at virker etter hensikten. Det påpekes imidlertid i innledningen til rapporten om PRIDE, skrevet av NOVA, at evalueringen er en undersøkelse av brukernes tilfredshet med tiltaket og ikke en effektevaluering. Det er viktig å påpeke at det er forskjell på det å undersøke om foreldre er fornøyd, slik man har gjort her, og det å undersøke om tiltaket faktisk har en effekt.

I utredningen gjøres det et poeng av at det er behov for å evaluere effekten av de ulike tiltakene som settes inn ovenfor fosterfamiliene. Vi støtter dette, og vil framheve at det særlig er behov for effektevalueringer som undersøker i hvilken grad tiltakene har den tilsiktede effekten på barna, sammenlignet med andre typer tiltak eller ingen tiltak. Det viktigste førende prinsippet er barnets beste. Da må man undersøke i hvilken grad barn faktisk får det bedre i familier som mottar tiltaket sammenlignet med andre familier.

Behov for spisskompetansemiljøer som kan veilede fosterhjemtjenesten

Rapporten viser til at det er et stort behov for et kvalitetssystem i barnevernstjenesten som kan gi faglig støtte i samtlige av deres arbeidsprosesser, også i fosterhjemsomsorgen. Det vises flere steder til at man skal gjennomføre tilsyn for å sikre at barnet og fosterhjemmet får riktig og hensiktsmessig støtte og tilrettelegging. Det foreligger imidlertid ikke sentralt gitte retningslinjer for hvordan oppfølgingen av fosterhjem skal skje, noe som også poengteres i rapporten. Et gjennomgående tema i utredningen er behovet for et spisskompetansemiljø som kan bistå barneverntjenesten og kommunene. Det er et ønske om at bistanden skal spesialtilpasses barnets individuelle behov.

En slik veiledning fordrer et nært samarbeid med de instanser som daglig jobber aktivt med å hjelpe barn og familier med ulike utfordringer. Utvalget foreslår at det innføres en kommunal samordningsplikt for saker som gjelder personer med behov for langvarige og koordinerte tiltak. Det er påvist at barn og unge i barnevernet i dag ikke får dekket sine behov for psykisk helsehjelp i spesialisthelsetjenesten. Utredningen viser til at det per i

dag er et dårlig samarbeidsmiljø mellom barnevernstjenesten og andre helsefaglige instanser, da spesielt med psykisk helsevern. Vi mener det derfor er viktig å foreslå tiltak der barnevernstjenesten blir pålagt å samarbeide med andre barnefaglige instanser i kommunen. Det nevnes imidlertid ingen steder at det foregår en stor satsning på at de fleste kommuner skal ha en egen ansatt kommunepsykolog. Det burde vurderes om denne personen mer aktivt kunne involveres i å veilede barnevernstjenesten.

-

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på www.regjeringen.no.